

*Тетяна КАЧАК,
голова Івано-Франківської філії Центру дослідження
літератури для дітей та юнацтва, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології та методики початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя
Стефаника.*

*Стаття «Літературна освіта в Україні: промоція дитячої
книги і читання» (витяги)*

*Опубліковано: Вісник Центру дослідження літератури для дітей
та юнацтва. Вип. 4. – Рівне : Дятлик М., 2013. – 308 с*

Структура літературної освіти

«Літературна освіта, що реалізується в закладах України різних типів, має структуру, що відзначається послідовністю, наступністю й поступовим збагаченням знань, розвитком умінь і навичок дітей: пропедевтичний етап (дитячий садок) – початкова школа (1 – 4 класи) – основна школа (5 – 9 класи) – старша школа (10 – 11 класи). Відповідно до вікових особливостей учнів курс літератури в 5 – 11 класах загальноосвітньої школи має три етапи: 5 – 7 класи – формування потреби до читання (1-й етап); 8 – 9 класи – системне читання (2-й етап); 10 – 11 класи – творчо-критичне читання (3-й етап).»

«Курс літератури в 5 – 7 класах будується на підставі проблемно-тематичного принципу і є **першим етапом літературної освіти в основній школі**, який умовно можна назвати «прилучення до читання». Його продовжує **другий етап, «системне читання»** (8-9 класи), що базується на поєднанні історико-літературного й жанрово-родового принципів. **Третій етап** (творчо-критичне читання, 10-11 класи) ґрунтується на комплексному принципі, згідно з яким до вивчення в школі старшокласникам будуть запропоновані вершинні твори морально-філософського, соціально-філософського, психологічного, історичного змісту від давнини до сучасності, до яких учні вже стали готові за рівнем свого психологічного й культурного розвитку.

На цьому етапі розрізняють базову та профільну літературну освіту. Загальна мета вивчення літератури в старших класах, незалежно від профілю, – формування сучасного читача ХХІ століття; розвиток культурної особистості старшокласника, здатного сприймати різні явища мистецтва і давати їм власну аргументовану оцінку. Завдання базової літературної освіти: формування уміння декодувати твір мистецтва; розширення культурного контексту сприймання твору; розкриття мотивації спілкування з художнім текстом; створення індивідуальної траєкторії літературної освіти.»

«Літературна освіта базується на двох ключових взаємопов'язаних компонентах: **змістовому та методичному**. Перший дає відповідь на питання – «Що читати?». Змістовий компонент літературної освіти – це сукупність творів, які читають діти. Методичний компонент дає відповідь на питання «Як читати?», як осмислювати та аналізувати ці твори.»

Щодо читання програмової літератури

«Сучасні учні сприймають текст передусім як джерело інформації, об'єкт розумової, аналітичної діяльності. Якщо учень емоційно не включений до процесу читання, якщо відсутній діалог між ним і твором, якщо проблеми, що обговорюються у процесі читання, не торкаються душі читача, то найвірогідніше результативність такого читання буде низькою.»

«...постає проблема прагматичного ставлення сучасних школярів до читання. І вирішити її можна тільки тоді, коли читання буде не вимушеним, примусовим, а внутрішньою потребою дитини зануритися у художній світ, «жити емоціями героїв», насолоджуватися мовою твору. Слід

привчати дитину усвідомлювати, осмислювати, аналізувати, інтерпретувати прочитане; роздумувати та висловлювати своє емоційно-оцінне ставлення до зображуваного.»

Щодо промоції книги та читання

«Пропагуючи читання, ... важливо врахувати функціональний аспект, тобто мету і результат читання. На мою думку, варто дати відповідь на питання «Що таке читання для сучасної дитини?» Зараз відбувається трансформація моделі читацької культури, що зумовлює диференціацію типів читання. Така класифікація будується з урахуванням як функціональних аспектів літератури для дітей, так і мети, заради якої дитина бере до рук книжку і читає: читання-навчання, читання-спілкування, читання-розвага, читання-відпочинок, читання-переживання, читання-втеча від реальності, читання-задоволення.»

«Зараз в Україні фактично відсутні державні програми чи проекти розвитку дитячого читання та дитячої книги. Насамперед варто зауважити скорочення годин, відведених на вивчення літератури в школі; недосконалість програм з літератури, перевантаженість творами минулих епох, тоді як поза увагою залишаються сучасні, актуальні для сучасної дитини твори.»

«...літературна освіта в Україні потребує оновлення як на рівні змісту, так і на рівні методики. Однак, перспективним шляхом розвитку читацької культури юного покоління є не тільки реформування літературної освіти, а й активна промоція дитячої книги та читання. Тільки використання найкращих практик промоції читання серед дітей та підлітків забезпечить якісний результат: читаюче, а значить – мисляче, свідоме, всебічно розвинене, культурне майбутнє покоління.»
